

Такризи

мукарризи расмӣ ба кори диссертационии унвонҷӯ Уроков Мирзомурод Давлатмуродович дар мавзӯи «Асосҳои методии ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбия дар иҷрои вазифаҳои таълими фанни химия» барои дарёфти дарачаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02-Назария ва усулҳои омӯзишу парвариш (химия)

Мубрамӣ ва зарурати баргузории таҳқикот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Химия яке аз муҳимтарин соҳаҳои илми мусоир ба ҳисоб рафта пешрафти минбаъдаи бисёр соҳаҳои истехсолӣ ва иҷтимоӣ ба истифодаи самараноки он вобастагии қавӣ-дорад.

Мазмуни қолабии мундариҷаи фанҳо, аз он ҷумла химия солҳои дароз бе тағиирот қарор гирифта буд, ки дар баъзе ҳолатҳо ба талаботи стандартҳои таълим ҷавоб дода наметавонист. Дар давраи дарки мазмунни интихобшудаи фан коркарди фаъоли усулҳои омӯзиши он ба амал меояд. Ин ба методикаи таълими химия низ ҳос мебошад. Тағиир ёфтани мазмун ҳоҳ ноҳоҳ ба тағиир ёфтани ва инчунин пайдо шудани методҳои гайрианъанавӣ сабаб мешавад. Дар фарки мазмун методҳои таълим ва тарбияро омӯзгорон ҳама вақт имконияти мустақилона интихоб кардан доранд. Вазифаи методикаи таълими химия дар давраи нав аз он иборат аст, ки дар доираи нақшаи таълими базавӣ дар асоси талаботҳои ҷамъият ба таълим ва тарбияи хонандагон, мероси таърихии методҳоро таҳлил карда, ба таври органикӣ дар системаи нави амалкунанда, методҳои навовариро, ки муваффакиятнокии раванди таълиму тарбияро таъмин менамоянд, дохил намоем.

Таҳлили кори мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, пуршиддат шудани проблемаи пастшавии сатҳи таълимгирӣ ва тарбияи хонандагонро тасдиқ менамоянд. Омӯзгорон на ҳама вақт мазмунни донишҳои илмиро барои тарбия истифода мебаранд, дар интихоби методҳои мӯътадили таълим ва тарбия, барои ин мақсадҳо мушкилӣ қашида, ба усулҳои анъанавии нисбатан истеъмол шуда бартарӣ медиҳанд.

Раванди таълиму тарбия, ки ба ягонагии таълим ва тарбия тавсия медиҳад, торафт камтар натиҷаҳои мусбӣ дода истодааст. Зарурати ҷустуҷӯи роҳҳои фаъоли баромадан аз вазъияти ба амал омада пайдо шудааст. Ба сифати яке аз ин роҳҳо метавонад дида баромадани муносибат ба методҳои таълим ва тарбия хизмат намояд.

Муаллиф дуруст қайд мекунад, ки ҳангоми таълими фанни химия дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ омӯзгор бояд он методҳоро ба назар бигирад, ки мувофиқат бо онҳо методҳои анъанавӣ ва гайрианъанавӣ мутобиқат намоянд. Инчунин, зарурати тағиیر додани усулҳо ва технологияи таълим, ки малакаҳои масъулиятнокӣ, интихоби дурусти имконият ва амалии таҳлили аҳборот, ҳудомӯзиро ташаккул додани хонандагонро ба кори мустақилона ҳавасманд менамоянд, мусоидат намояд.

Аз ин рӯ гуфта метавонем, ки рисолаи муаллиф ба яке аз масъалаҳои фаъолияти омӯзгорони фаннӣ, то як дараҷа танҳо ба баланд бардоштани сатҳи таълимии хонандагон равона карда шудаанд, ки ин омил ба пайдо шудани мушкилоти зиёди ҳусусияти тарбиявидоштаи кор бо хонандагон сабаб шуд. Дар ин вазъият истифодаи фаъоли усулҳои тарбия, дар якҷояй бо усулҳои таълим дар дарсҳо бахшида шудааст. Аз ин нигоҳ, мавзуи рисолаи зикршуда хеле муҳим ва замонави мебошад.

Ҳадафи таҳқиқот: ҷустуҷӯи методҳои нисбатан муваффақиятноки ичрои вазифаҳои таълимию тарбиявии фанни химия мебошад.

Масъалаи таҳқиқот:

1. Омӯхтани масъалаҳои назариявии методҳои таълим ва тарбия дар раванди таълими фанни химия, муайян намудани ҳусусиятҳои хосе, ки дар бораи нуқтаи назари муаллиф дар соҳаи методикаи таълими химия маълумот медиҳанд.

2. Муайян кардани имкониятҳои истифодаи методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанавӣ дар раванди таълими химия, усулҳои ҳамbastagии онҳо ҳангоми ичрои вазифаҳои таълимӣ.

3. Коркарди системаи якчояшавии методҳои анъанавӣ ва гайрианъанавии таълим ва тарбия дар раванди омӯзиши химия ҳамчун воситаи иҷрои вазифаҳои таълимии курси химия, ки ба рушди хонандагон равона карда шудаанд.

4. Санчиши муваффақиятнокии системаи коркардашуда дар амалияи муассисаҳои таҳсилоти умумии муосир дар мисоли таълими химия.

Усулҳои таҳқиқот:

-методҳои назарияйӣ: таҳлили адабиёти фалсафӣ, равоншиносию педагогӣ ва методӣ оид ба мавзӯи таҳқиқшаванда; таҳлили хуччатҳои меъёри; таҳлили муқоисавии концепсияҳои педагогии соҳаи методикаи таълими химия;

-методҳои эмперикӣ: мушоҳида, пур кардани пусишномаҳо, амсиласозӣ, назарсанҷӣ, тестгузаронии омӯзгорон ва хонандагон;

-методҳои таҳлили сифатӣ ва миқдории озмоиши педагогӣ, коркарди оморӣ.

Эътиимоднокии натиҷаи диссертационӣ- натиҷаи таҳқиқот, истифодаи маҷмӯи методҳо, ки ба объект, ҳадаф, вазифаҳо мувофиқат менамоянд ва мантиқи омӯзиши масъалаҳои ҳамbastагии методҳои таълими анъанавию гайрианъанавӣ дар раванди таълиму тарбияи химия, санчиши чандинкарата ва муқоисаи маълумоти дар натиҷаи озмоиш ҳосил намуда, мушоҳидаи иловагии педагогӣ, баҳои экспертӣ тасдиқ менамояд.

Навғонии илмии таҳқиқот аз он иборат аст:

-мазмуни мағҳуми «анъанавӣ» ва «гайрианъанавӣ»-и методҳои таълим ва тарбия дига баромада ва аниқ карда шуд;

-имконияти дар дарсҳои химия истифода бурдани методҳои тарбия ва истифода кардани методҳои таълими фанни химия дар раванди тарбия, муайян карда шуд;

- сатҳи мутобиқшавӣ ба шароити мушаххаси раванди таълими химия, дар ҳамbastагӣ истифода намудани методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанави дарёфт карда шуд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот:

- системаи педагогии дар ҳамбастагӣ истифода намудани методҳои таълиму тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанавӣ ҳангоми омӯзиши фанни химия, ки ба ҳалли масъалаҳои рушди хонандагон таваҷҷуҳ доранд кор карда шуд;
- усулҳои самараноки дар ҳамбастагӣ истифода намудани методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанавӣ, аҳамияти истифодаи маҷмӯй барои иҷрои вазифаҳои таълими курси химия муайян ва асоснок карда шуд;
- исбот карда шуд, ки дар ҳамбастагӣ истифода намудани методҳои таълиму тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанавӣ дар дарсҳои химия, зарурати баҳисобигирии нуктаи назари субъективии омӯзгорони фанни химия ҳангоми интихоби методҳо пеш меояд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот:

- дар муайян ва санҷидани системаи ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанавӣ, ки ба амалӣ намудани вазифаҳои таълиму тарбия дар раванди омӯзиши фанни химия равона карда шудаанд.
- дар интихоби методҳои анъанавӣ ва гайрианъанавӣ таълим ва тарбияи мӯтадил барои ташкили раванди омӯзиши фанни химия дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ;
- дар коркарди тавсияҳои методӣ барои омӯзгорони фанни химия оид ба истифодаи системаи ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва гайрианъанавӣ, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Саҳми шахсии довталабро шароитҳои муносибати фардӣ—эҷодӣ, системаи методологӣ, назорат, мушоҳида, муқоисаи маълумотҳо дар синфҳои озмоишиӣ ва назоратии бадастомада, иштироки бевосита ба сифати роҳбарии гурӯҳи омӯзгорон ва дар кори таҷрибавӣ-озмоишиӣ тасдиқ менамояд.

Интишори натиҷаҳои диссертатсия. Аз рӯйи натиҷаҳои таҳқиқот дар диссертатсия теъдоди интишорот 8 ададро ташкил мекунад аз ин шумора 5 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои илмии дар рӯйхати КОА-назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, тасдиқ гардида ба чоп расонида шудааст.

Сохтор ва ҳачми диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, зербоб, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳо, 192 рӯйхати адабиёт, матн 183 саҳифаи чопи компьютериро ташкил дода, 16 ҷадвал, 10 нақша расмро дар бар мегирад.

Дар муқаддима мубрамияти масъала, объект ва предметҳои таҳкиқот, мақсаду вазифаҳо, фарзия ва нуқтаҳои асосие, ки дар ҳимоя пешниҳод мегардад, баррасӣ ёфтааст. Асосҳои методологӣ ва методҳо, даврҳои таҳкиқот, навғонии илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии кор, саҳехият ва асоснокии таҳкиқот шаҳр дода шудаанд.

Дар боби **аввал** «Ҷанбаҳои методологӣ ва назариявии истифодаи методҳои таълим ва тарбия дар ҷараёни омӯзиши химия», ки аз 4 зербоб ибарат аст муаллиф дуруст асоснок кардааст, ки амсиласозии объект, равандҳо ва ҳодисаҳои химиявӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ омӯхта мешавад, барои ошкор кардани мушкилотҳои ҳамbastагии методҳои таълим ва тарбия, ки ба таври муқаррарӣ нишон доданашон душвор ва баъзан гайриимкон аст. Ҷанбаҳои методологии методҳои таълим ва тарбия ташаккули фаъолияти фикронии хонандаро бедор менамояд. Дар ҳамин боб мӯҳақиқ қайд менамояд, ки қариб ҳамаи барномаҳо доир ба ин фанни таълимӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ чунин таҳия карда шудааст, ки зимни омӯзиши онҳо дар синфҳои 8-10 омӯзгорон асосан ба методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ такия мекунанд.

Дар боби **дуом** «Истифодаи системаи ҳамbastагии методҳо ҳангоми ичрои вазифаҳои таълимӣ ва тарбиявии курси химия» барои асоснок намудани зарурати ташкил кардани системаи ҳамbastагии методҳои таълим ва тарбияи аnъanavӣ ва гайрианъанавӣ дида баромадани ин система ва усулҳои амалӣ намудани он ба мо зарур омад, ки таҳкиқоти солҳои охир қарор гирифта аст. Дар боди дуюм муҳақиқ самаранокии ҳамbastагии методҳои таълим ва тарбияро бараси намудааст, ки ҷавҳари рисоларо нишон медиҳад. Тибқи хулосаи унвонҷӯ истифодаи методҳои

таълим дар курси химия танҳо набуда дар ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбияи анъанав ва ғайрианъанавӣ мувофиқи мақсад шуморида мешавад. Ба назар гирифтан ҷоиз аст, ки мавқеи асосиро дар методҳои таълим ва тарбияи истифодашаванда омӯзгор ичро намуда, вай раванди таълимо пурра ичро мекунад.

Аз ин рӯ, такмили ихтисоси омӯзгори дар самти истифодаи раванди таълим дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, яке аз масъалаҳои мубрами маъорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот таҳлил ва ҷамъбасти мавод доир ба мавзуъ гирдовардашударо, ки чорҷӯбаи ҷунин соҳаҳои илм аз қабили: методикаи таълими химия, педагогика ва психология таҳия шудаанд, мубрамияти масъалаи тадбиқи методҳои таълим ва тарбия дар раванди таълими фанни химия бе шубҳа баланд мебардорад, дар бар мегирад.

Аҳамияти амалии корро муҳаккик дуруст муайян ва санҷидани системаи ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва ғайрианъанавӣ ба амалий намудани вазифаҳои таълиму тарбия дар раванди омӯзиши фанни химия дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ равона намуда коркарди тавсияҳои методӣ барои омӯзгорони фанни химия оид ба истифодаи системаи ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва ғайрианъанавӣ мебошад.

Муаллиф ҳамбастагии методҳоро яке аз усулҳои самараноки тадқиқоти илмӣ қаламдод намуд, ки усули мазкур на танҳо дар доираи илми муносир васеъ истифода бурда мешавад. Методҳои таълим ва тарбия барои ташаккули тафаккури хонандагон, дарки амиқи воқеяят ва равандҳои химиявӣ мусоидат намоянд, дараҷаи тафаккури хонандагон меафзоряд. Аз ин рӯ дар, муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, аз ибтидои методҳои анъанавии фанни таълими татбиқ гардида омӯзиши методҳои ғайрианъанавӣ дар синфҳои болоӣ суръат мегирад. Қобили қайд аст, ки муаллиф ҳамбастагии методҳои таълим ва тарбияи анъанавӣ ва ғайрианъанавиро ҳамчун усули нав ва самаранокии таълим маънидод менамояд.

Дар баробари мувафакиятҳо дар рисола нуқсонҳои мантиқӣ ва техникию забонӣ ба назар мерасад, ба сифати эрод чанд нуқтаро таъкид карда ба манфиати кор хоҳад буд.

1. Дар боби якӯм зербоби 1.4-ӯми диссертатсия дар бораи фаъолгардонии ҷанбаҳои тарбиявии методҳои анъанавӣ ва гайрианъанавӣ дар ҷараёни таълими босалоҳияти химия сухан меравад, аммо дар бораи методҳои гайрианъанавӣ маълумотҳо кам дода шудааст.
2. Боиси тазакур аст, ки ҳамbastагии методҳои таълим ва тарбия, ки аз тарафи дисертант таҳия шудааст, дар теъдоди ками муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умуми дар доираи фанҳои таълими истифода шудааст.
3. Ҳамbastагии методҳои таълим ва тарбия, ки аз тарафи дисертант таҳия шудааст танҳо дар доираи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умуми истифода шудааст ва мебоист, ки ин таҷриба дар донишгоҳу донишкадаҳо низ гузаронида мешуд, ин боз арзиши назариявию амалии рисоларо қавитар мегардонд.
4. Хулоса ба забони тоҷикӣ (саҳ 24) дар автореферати диссертатсия аз 9 банд иборат буда, хулосаи русӣ (саҳ. 48-49) аз 8 банд иборат аст. Банди 9 хулоса дар қисмати руси партофта шудааст.
5. Дисертант дар фаъолияти хеш доираи ками пойгоҳҳоро истифода намудааст
6. Унвончӯ дар вақти навиштани боби дуюми диссертатсия маълумоти кам овардааст.
7. Дар рисола ҳатогиҳои грамматикий диде мешавад.

Дар маҷмӯъ, эродҳои ишорашуда арзиши таҳқиқоти анҷомёфттаро ба ҳеч ваҷҳ past намекунанд ва фикр мекунам, ки кори диссертационии Уроқов Мирзомурод Давлатмуродович дар мавзӯи «Асосҳои методии ҳамbastагии методҳои таълим ва тарбия дар иҷрои вазифаҳои таълимии фанни химия», ки барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ

аз рўйи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи омӯзишу парвариш (химия) пешниҳод гардидааст, кори баанҷомрасидан илмию таҳқиқотӣ буда, ба талаботи Комиссияи Олии Аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.11.2016 таҳти раками 505 тасдик шудааст, ҷавобгӯ аст ва муаллифи он Уроқов Мирзомурод Давлатмуродович барои соҳиб шудан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рўйи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи омӯзишу парвариш (химия) арзанд мебошад.

Мукарризи расмӣ:

доктори илмҳои химия, профессори
кафедран химияи фармасевтий ва
захршиносии МТД “Донишгоҳи давлатии тиббии
Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино”
(Ихтисоси 02.00.04 – Химияи физикӣ)

734003. Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, ҳ. Рудакӣ 139,
e-mail: umarali55@mail.ru
Телефон: (+992) 907 46 48 29

Раҷабов Умаралӣ

имзо/подпись

Раҷабов У.

ТАСДИҚ МЕНАМОЯМ/ЗАВЕРИЮ		
САРДОРИ БАХШИ КАДРИИ ФР		
НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА КАДРОВ		
- 00 -	05	27.04.14